

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

21. detsember 2023*

Eelotsusetaotlus – ELTL artikkel 267 – Mõiste „kohus“ – Kriteeriumid – Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium) – Eelotsusetaotlus, mille on esitanud kohtukoosseis, mis ei ole seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohus – Vastuvõetamatus

Kohtuasjas C-718/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Sąd Najwyższy (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych) (Poola kõrgeim kohus (erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium)) 20. oktoobri 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 26. novembril 2021, menetluses

L. G.

versus

Krajowa Rada Sądownictwa,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident L. Bay Larsen, kodade presidendid A. Prechal (ettekandja), K. Jürimäe, C. Lycourgos, Z. Csehi ja O. Spineanu-Matei, kohtunikud M. Ilešič, S. Rodin, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen, D. Gratsias, M. L. Arastey Sahún ja M. Gavalec,

kohtujurist: A. Rantos,

kohtusekretär: ametnik C. Di Bella,

arvestades kirjalikku menetlust ja 8. novembri 2022. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- L. G. kes esindab ennast ise,
- Krajowa Rada Sądownictwa, esindajad: A. Dalkowska, J. Kołodziej-Michałowicz, D. Pawełczyk-Woicka ja P. Styrna,
- Poola valitsus, esindajad: B. Majczyna ja S. Żyrek,

* Kohtumenetluse keel: poola.

- Belgia valitsus, esindajad: C. Pochet, M. Jacobs, L. van den Broeck ja M. van Regemorter,
 - Taani valitsus, esindajad: V. Pasternak Jørgensen ja M. Søndahl Wolff,
 - Madalmaade valitsus, esindajad: M. K. Bulterman ja P. P. Huurnink,
 - Euroopa Komisjon, esindajad: K. Herrmann ja P. J. O. Van Nuffel,
- olles 2. märtsi 2023. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud L. G. ja Krajowa Rada Sądownictwa (riiklik kohtute nõukoda, Poola) (edaspidi „kohtute nõukoda“) vahelises kohtuvaidluses, mis puudutab otsuse tegemise vajaduse äralangemist seoses L. G. taotlusega lubada tal jääda kohtunikuna teenistusse pärast vanaduspensioniiikka jõudmist.

Õiguslik raamistik

Põhiseadus

- 3 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Poola Vabariigi põhiseadus) (edaspidi „põhiseadus“) artiklis 10 on sätestatud:
 - „1. Poola Vabariigi riigikorra alus on seadusandliku, täite- ja kohtuvõimu eraldatus ja tasakaal.
 - 2. Seadusandliku võimu teostavad Sejm (Poola parlamendi alamkoda) ja Senat (Poola parlamendi ülemkoda). Täitevvõimu teostavad vabariigi president ja ministrite nõukogu. Kohtuvõimu teostavad kohtud.“
- 4 Põhiseaduse artikli 45 lõikes 1 on ette nähtud:

„Igaühel on õigus oma asja õiglasele ja avalikule põhjendamatu viivitusega arutamisele pädevas, sõltumatus ja erapooletus kohtus.“
- 5 Põhiseaduse artiklis 60 on sätestatud:

„Poola kodanikel, kellel on kõik kodanikuõigused, on võrdsel tingimustel õigus asuda avalikku teenistusse.“
- 6 Põhiseaduse artikli 77 lõikes 2 on sätestatud:

„Seadusega ei saa isikult võtta võimalust pöörduda kohtusse, et kaitsta end oma vabaduste piiramise ja õiguste rikkumise eest.“

7 Põhiseaduse artiklis 179 on sätestatud:

„Kohtunikud nimetab [kohtute nõukoja] ettepanekul määramata ajaks ametisse vabariigi president.“

8 Põhiseaduse artikli 186 lõikes 1 on ette nähtud:

„[Kohtute nõukoda] on kohtute ja kohtunike sõltumatuse tagaja.“

9 Põhiseaduse artiklis 187 on sätestatud:

„1. [Kohtute nõukotta] kuuluvad:

- 1) Sąd Najwyższy [(Poola kõrgeim kohus)] esimene esimees, justitiisminister, Naczelny Sąd Administracyjny [(Poola kõrgeim halduskohus)] esimees ja vabariigi presidendi määratud isik;
- 2) 15 liiget, kes on valitud Sąd Najwyższy [(kõrgeim kohus)], üldkohtute, halduskohtute ja sõjaväekohtute kohtunike hulgast;
- 3) neli liiget, kelle on valinud Sejm [(parlamendi alamkoda)] parlamendisaadikute hulgast, ja kaks liiget, kelle on valinud Senat [(parlamendi ülemkoda)] senaatorite hulgast.

[...]

3. [Kohtute nõukotta] valitud liikmete ametiaeg on neli aastat.

4. [Kohtute nõukoja] korraldus, tegevusvaldkond ja töökord ning selle liikmete valimise kord määratakse kindlaks seadusega.“

Kõrgeima kohtu seadus

10 8. detsembri 2017. aasta kõrgeima kohtu seadus (ustawa o Sądzie Najwyższym, Dz. U. 2018, jrk nr 5) jõustus 3. aprillil 2018. Seda seadust on hiljem korduvalt muudetud.

11 Kõrgeima kohtu seadusega loodi Sąd Najwyższys (kõrgeim kohus) kaks uut kolleegiumi: Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium) ja Izba Dyscyplinarna (distsiplinaarkolleegium).

12 Kõrgeima kohtu seaduse artikli 26 lõikes 1 on sätestatud:

„Erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi pädevuses on lahendada erakorralisi kaebusi, valimisi puudutavaid kaebusi ning üleriigilise referendumi ja põhiseaduse referendumi õiguspärasust puudutavaid kaebusi, valimiste ja referendumi õiguspärasuse tuvastamise nõudeid, muid avalik-õiguslikke kohtuasju, sealhulgas konkurentsi kaitset ning energiamajanduse, telekommunikatsiooni ja raudteetranspordi reguleerimist puudutavaid kohtuvaidlusi ning kaebusi, mis on esitatud Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji [(Poola ringhäälingunõukogu esimees)] otsuste peale või mis puudutavad ülemäära pikka menetlusaega üld- ja sõjaväekohtutes ning Sąd Najwyższys [(kõrgeim kohus)].“

Riikliku kohtute nõukoja seadus

- 13 12. mai 2011. aasta riikliku kohtute nõukoja seaduse (ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa; *Dz. U.* 2011, jrk nr 714), mida on muudetud 8. detsembri 2017. aasta seadusega, millega muudetakse riikliku kohtute nõukoja seadust ja teatavaid teisi seadusi (ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw; *Dz. U.* 2018, jrk nr 3), mis jõustus 17. jaanuaril 2018, ning 20. juuli 2018. aasta seadusega, millega muudetakse üldkohtute korralduse seadust ja teatavaid teisi seadusi (ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw; *Dz. U.* 2018, jrk nr 1443), mis jõustus 27. juulil 2018 (edaspidi „kohtute nõukoja seadus“), artiklis 9a on sätestatud:

„1. Sejm [(parlamendi alamkoda)] valib Sąd Najwyższy [(kõrgeim kohus)], üldkohtute, halduskohtute ja sõjaväekohtute kohtunike hulgast 15 [kohtute nõukoja] liiget ühiseks nelja-aastaseks ametiajaks.

[...]

3. Kohtunike hulgast valitud uute [kohtute nõukoja] liikmete ühine ametiaeg algab nende valimisele järgneval päeval. Eelmiseks ametiajaks valitud [kohtute nõukoja] liikmed jätkavad oma ülesannete täitmist kuni [kohtute nõukoja] uute liikmete ühise ametiaja alguseni.“

- 14 Kohtute nõukoja seaduse artikli 37 lõikes 1 on sätestatud:

„Kui kohtuniku ametikohale kandideerib mitu kandidaati, vaatab [kohtute nõukoda] kõik esitatud kandideerimisavaldused läbi ja hindab neid koos. Sellisel juhul võtab [kohtute nõukoda] vastu kõiki kandidaate hõlmava resolutsiooni, mis sisaldab tema otsust teha kohtuniku ametikohale nimetamise ettepanek.“

- 15 Kohtute nõukoja seaduse artikli 43 lõikes 2 on sätestatud:

„Kui kõik menetlusosalised ei ole artikli 37 lõikes 1 osutatud resolutsiooni vaidlustanud, jõustub see otsustuse osas jätta esitamata kohtuniku ametisse nimetamise ettepanek menetlusosaliste puhul, kes ei ole kaebust esitanud, juhul kui artikli 44 lõikes 1b ei ole ette nähtud teisiti.“

- 16 8. detsembri 2017. aasta seaduse riikliku kohtute nõukoja seaduse ja teiste seaduste muutmise kohta artiklis 6 sisalduvas üleminekusättes on ette nähtud:

„Selliste [kohtute nõukoja] liikmete ametiaeg, keda on nimetatud [põhiseaduse] artikli 187 lõike 1 punktis 2 ja kes on valitud kehtivate sätete alusel, lõpeb [kohtute nõukoja] uute liikmete ametiaja algusele eelneva päevaga, kuid mitte hiljem kui 90 päeva möödudes käesoleva seaduse jõustumisest, välja arvatud juhul, kui see ametiaeg on lõppenud varem.“

- 17 Kohtute nõukoja seaduse artiklis 44 oli sätestatud:

„1. Kui seaduses ei ole sätestatud teisiti, võib menetlusosaline [kohtute nõukoja] resolutsiooni õigusvastasuse tuvastamiseks esitada kaebuse Sąd Najwyższyle [(kõrgeim kohus)]. [...]

1a. Sąd Najwyższy [(kõrgeim kohus)] kohtuniku ametisse nimetamise üksikjuhul võib kaebuse esitada Naczelny Sąd Administracyjny [(kõrgeim halduskohus)]. Sellisel juhul ei ole võimalik kaebust esitada Sąd Najwyższyle [(kõrgeim kohus)]. Naczelny Sąd Administracyjny [(kõrgeim halduskohus)] esitatud kaebus ei saa tugineda väitele, et valesti on hinnatud kandidaadi vastavust

kriteeriumidele, millest lähtudes tehakse otsus Sąd Najwyższy [(kõrgeim kohus)] kohtuniku ametisse nimetamise ettepaneku esitamise kohta.

1b. Kui Sąd Najwyższy [(kõrgeim kohus)] kohtuniku ametisse nimetamise üksikjuhul ei ole artikli 37 lõikes 1 osutatud resolutsiooni vaidlustanud kõik menetlusosalised, jõustub see nii Sąd Najwyższy [(kõrgeim kohus)] kohtuniku ametisse nimetamise ettepaneku tegemise otsust puudutavas osas kui ka otsustuse osas jätta esitamata sama kohtu kohtuniku ametisse nimetamise ettepanek menetlusosaliste puhul, kes ei ole kaebust esitanud.

[...]

4. Sąd Najwyższy [(kõrgeim kohus)] kohtuniku ametisse nimetamise üksikjuhul on see, kui Naczelny Sąd Administracyjny [(kõrgeim halduskohus)] tühistab [kohtute nõukoja] resolutsiooni Sąd Najwyższy [(kõrgeim kohus)] kohtuniku ametisse nimetamise ettepaneku esitamata jätmise kohta, võrdsustatud sellega, et vastu on võetud kaebuse esitanud menetlusosalise kandidatuur vabale Sąd Najwyższy [(kõrgeim kohus)] kohtuniku ametikohale, mille suhtes on [kohtute nõukoja] menetlus Naczelny Sąd Administracyjny [(kõrgeim halduskohus)] otsuse tegemise kuupäeva seisuga pooleli, või sellise menetluse puudumise korral Sąd Najwyższy [(kõrgeim kohus)] kohtuniku vabale ametikohale, mille täitmine järgmisena välja kuulutatakse.“

- 18 Kohtute nõukoja seaduse artikli 44 lõige 1a lisati sellesse artiklisse 8. detsembri 2017. aasta seadusega, millega muudetakse riikliku kohtute nõukoja seadust ja teatavaid teisi seadusi, ning lõiked 1b ja 4 lisati nimetatud artiklisse 20. juuli 2018. aasta seadusega, millega muudetakse üldkohtute korralduse seadust ja teatavaid teisi seadusi. Enne neid muudatusi tuli lõikes 1a nimetatud kaebus esitada Sąd Najwyższyle (kõrgeim kohus) vastavalt sama artikli 44 lõikele 1.
- 19 Trybunał Konstytucyjny (Poola konstitutsioonikohus) tunnistas 25. märtsi 2019. aasta kohtuotsusega kohtute nõukoja seaduse artikli 44 lõike 1a põhiseadusega vastuolus olevaks sisuliselt põhjendusel, et pädevus, mis on Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) selle lõikega 1a antud, ei ole põhjendatud asjaomaste kohtuasjade laadiga ega selle kohtu korralduse ja selles kohtus kohaldatava menetlusega. Selles kohtuotsuses märkis Trybunał Konstytucyjny (konstitutsioonikohus) samuti, et tema deklaratsioon põhiseadusega vastuolu tuvastamise kohta „tingib vältimatult kõigi kehtetuks tunnistatud õigusnormil põhinevate pooleli olevate kohtumenetluste lõpetamise“.
- 20 Kohtute nõukoja seaduse artiklit 44 muudeti seejärel 26. aprilli 2019. aasta seadusega, millega muudetakse kohtute nõukoja seadust ja halduskohtute korralduse seadust (ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów administracyjnych; *Dz. U.* 2019, jrk nr 914), mis jõustus 23. mail 2019. Kõnealuse artikli 44 lõige 1 on nüüd sõnastatud nii:
- „Kui seaduses ei ole sätestatud teisiti, võib menetlusosaline [kohtute nõukoja] resolutsiooni õigusvastasuse tuvastamiseks esitada kaebuse Sąd Najwyższyle [(kõrgeim kohus)]. Kaebust ei saa esitada Sąd Najwyższy [(kõrgeim kohus)] kohtuniku ametisse nimetamise üksikjuhtu puudutavas asjas.“
- 21 Lisaks on 26. aprilli 2019. aasta seaduse artiklis 3 ette nähtud, et „[s]eadusest tulenevalt on ära langenud vajadus lahendada Sąd Najwyższy [(kõrgeim kohus)] kohtuniku ametisse nimetamise üksikjuhtu puudutavas asjas [kohtute nõukoja] resolutsiooni peale enne käesoleva seaduse jõustumise kuupäeva esitatud ja veel lahendamata kaebused“.

Üldkohtute korralduse seadus

- 22 27. juuli 2001. aasta seaduse üldkohtute korralduse kohta (ustawa – Prawo o ustroju sądów powszechnych; *Dz. U.* nr 98, jrk nr 1070) põhikohtuasja asjaolude suhtes kehtinud redaktsioonis oli artiklis 69 sätestatud:

„§ 1. Kohtunik läheb pensionile 65. eluaasta täitumisel, välja arvatud juhul, kui ta esitab mitte varem kui 12 kuud ja hiljemalt kuus kuud enne nimetatud ikka jõudmist [kohtute nõukojale] avalduse, et soovib jätkata oma ametiülesannete täitmist, ja tõendi, mis on välja antud kohtuniku ametikohale kandideerijatele kehtivatel tingimustel ning mis sisaldab kinnitust, et tema tervises seisund võimaldab tal kohtuniku ametiülesandeid täita.

[...]

§ 1b. [Kohtute nõukoda] võib anda kohtunikule loa jätkata kohtuniku ametiülesannete täitmist, kui kohtuniku teenistusse jätmine vastab õigusemõistmise õigustatud huvile või olulisele ühiskondlikule huvile, võttes arvesse üldkohtute töötajate ratsionaalset rakendamist ja eri kohtute töökoormusest tulenevaid vajadusi. [...]

[...]“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 23 Sąd Okręgowy w K. (K. regionaalne kohus, Poola) kohtunik L. G. teatas 30. detsembri 2020. aasta kirjas kohtute nõukojale, et soovib jätkata oma ametiülesannete täitmist pärast 12. juunit 2021, mil tal täitub 65. eluaasta.
- 24 Kohtute nõukoja 18. veebruari 2021. aasta resolutsioonis sedastati, et kuna L. G. avaldus esitati pärast üldkohtute korralduse seaduse artikli 69 §-s 1 ette nähtud menetlustähtaja möödalaskmist, siis ei ole otsust vaja teha.
- 25 L. G. esitas selle resolutsiooni peale Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kaebuse.
- 26 Neil asjaoludel otsustas Sąd Najwyższy (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych) (kõrgeim kohus (erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium)) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas ELL artikli 19 lõike 1 teise lõiguga on vastuolus selline liikmesriigi õigusnorm nagu [üldkohtute korralduse seaduse] artikli 69 § 1b esimene lause, milles kohtuniku sellise avalduse edukus, milles ta väljendab tahet jätkata kohtuniku ametiülesannete täitmist pärast pensioniikka jõudmist, on seatud sõltuvusse teise asutuse nõusolekust?

2. Kas ELL artikli 19 lõike 1 teise lõiguga on vastuolus liikmesriigi õigusnormi tõlgendamine nii, et kohtuniku hilinenult esitatud avaldus, milles ta väljendab tahet jätkata ametiülesannete täitmist pärast pensioniikka jõudmist, ei saa olla edukas, hoolimata tähtaja möödalaskmise asjaoludest ja möödalaskmise tähtsusest menetluses, milles otsustakse pensioniikka jõudnud kohtunikule teenistusse jäämiseks loa andmine?“

Menetlus Euroopa Kohtus

- 27 Kuna komisjon väljendas oma kirjalikes seisukohtades kahtlust, kas Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi seda koosseisu, kes esitas käesoleva eelotsusetaotluse, saab pidada „kohtuks“ ELTL artikli 267 tähenduses, tegi Euroopa Kohus kõigile menetlusosalistele ettepaneku vaielda selle aspekti üle kohtuistungil.
- 28 Eelotsusetaotluse esitanud organ esitas oma 3. novembri 2022. aasta määruses, mis saabus Euroopa Kohtusse 4. novembril 2022, eri asjaolud, mis tema arvates kinnitavad seda, et ta on kohus. Ka kohtute nõukoda ja Poola valitsus esitasid asjaolud, mis on analoogsed nendega, mille see organ esile tõi, ning mille üle vaieldi Euroopa Kohtu istungil.
- 29 Lõpuks anti menetlusosalistele võimalus esitada pärast kohtuistungit täiendavad kirjalikud märkused eelotsusetaotluse esitanud organi 3. novembri 2022. aasta määruses esitatud üksikasjade kohta. L. G., kohtute nõukoda, Belgia ja Madalmaade valitsus ning komisjon kasutasid seda võimalust.

Eelotsusetaotluse vastuvõetavus

- 30 Komisjon kahtleb, kas eelotsusetaotluse esitanud organ, käesoleval juhul Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi (edaspidi „erakorralise kontrolli- ja avalike asjade kolleegium“) koosseis, mis koosneb kolmest selle kolleegiumi kohtunikust, vastab ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevatele nõuetele ja eelkõige nõudele, et eelotsusetaotluse esitanud organ peab olema seaduse alusel moodustatud, et seda saaks pidada „kohtuks“ ELTL artikli 267 tähenduses.
- 31 Komisjoni kirjalikest seisukohtadest nähtub, et tema kõhklused selles küsimuses on täpsemalt seotud ühelt poolt asjaoluga, et Poola Vabariigi president nimetas 10. oktoobril 2018 erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi kolm asjaomast liiget ametisse kohtute nõukoja 28. augusti 2018. aasta resolutsioonis nr 331/2018 (edaspidi „resolutsioon nr 331/2018“) sisalduva ettepaneku alusel, ent kohtute nõukoja sõltumatus on korduvalt kahtluse alla seatud, sealhulgas mitme hiljutise Euroopa Kohtu otsuse puhul. Teiselt poolt on selge, nagu nähtub eelkõige 6. oktoobri 2021. aasta kohtuotsusest *W. Ż.* (kõrgeima kohtu erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium – ametisse nimetamine) (C-487/19, edaspidi „kohtuotsus *W. Ż.*“, EU:C:2021:798), et pärast kõnealust ametisse nimetamist esitati selle resolutsiooni peale kaebus *Naczelny Sąd Administracyjny* (kõrgeim halduskohus), kes 27. septembri 2018. aasta kohtumäärusega peatas selle resolutsiooni täitmise.
- 32 Sellega seoses märgib komisjon, et 8. novembri 2021. aasta kohtuotsuses *Dolińska-Ficek ja Ozimek vs. Poola* (CE:ECHR:2021:1108JUD004986819) (edaspidi „kohtuotsus *Dolińska-Ficek ja Ozimek vs. Poola*“) tuvastas Euroopa Inimõiguste Kohus, et Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK“) artikli 6 lõikes 1 ette nähtud „seaduse alusel moodustatud kohut“ puudutavat nõuet on rikutud menetluse tõttu, mille tulemusel nimetati resolutsiooni nr 331/2018 alusel ametisse erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi kahe kolmest kohtunikust koosneva kohtukoosseisu liikmed. Ta lisab, et ühte neist koosseisudest kuulus üks käesoleva eelotsusetaotluse esitanud organi kohtunikest.

- 33 Lisaks väidab komisjon, et pärast Euroopa Kohtu 2. märtsi 2021. aasta kohtuotsust A. B. jt (kohtunike nimetamine kõrgeimasse kohtusse – kaebused) (C-824/18, edaspidi „kohtuotsus A. B. jt“, EU:C:2021:153) tühistas Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) 21. septembri 2021. aasta otsusega resolutsiooni nr 331/2018.
- 34 L. G. ning Belgia ja Madalmaade valitsus jagavad sisuliselt komisjoni väljendatud kahtlust.
- 35 Eelotsusetaotluse esitanud organi 3. novembri 2022. aasta määruses, millele on osutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 28, märkis see organ, et Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) 27. septembri 2018. aasta määrust, millega peatati resolutsiooni nr 331/2018 täitmine, ei toimetatud kätte Poola Vabariigi presidendile ega isikutele, kelle osas tehti selles resolutsioonis erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi kohtuniku ametikohale nimetamise ettepanek, sest huvitatud isikud ei olnud nimetatud kohtu lahendatava vaidluse menetlusosalised. Lisaks avaldati 28. septembril 2018 ainult Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) määruse resolutiivosa, milles on märgitud, et resolutsiooni nr 331/2018 täitmine on peatatud selle „vaidlusaluses osas“, ning kõnealuse kohtumääruse põhjendused avalikustati alles 19. oktoobril 2018 ehk üheksa päeva pärast puudutatud isikute ametisse nimetamist.
- 36 Eelotsusetaotluse esitanud organ on aga seisukohal, et võttes arvesse riigisiseseid õigusnorme, mis kehtisid resolutsiooni nr 331/2018 peale Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) kaebuse esitamise ajal, ei võimaldanud miski eeldada, et selline kaebus võiks seada kahtluse alla kohtute nõukojade poolt selles resolutsioonis edukaks tunnistatud kandidaatide ametisse nimetamise ettepaneku, ega seega takistada Poola Vabariigi presidendil neid ametisse nimetada. Nimelt oli kohtute nõukojade seaduse tollal kehtinud redaktsiooni artikli 44 lõikes 1b sätestatud, et kui kõik menetlusosalised ei ole sellist resolutsiooni vaidlustanud, jõustub see ja on seega jõustatav osas, mis hõlmab Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtuniku ametisse nimetamise ettepanekut. Lisaks ei olnud eelotsusetaotluse esitanud organi kohtunike ametisse nimetamise ajal veel algatatud menetlust eesmärgiga tuvastada viidatud riigisisese sätte võimalik vastuolu liidu õigusega, kuna selle kohta esitati Euroopa Kohtule eelotsuse küsimused alles 22. novembril 2018 kohtuasjas C-824/18, A. B. jt (kohtunike nimetamine kõrgeimasse kohtusse – kaebused).
- 37 Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) 21. septembri 2021. aasta otsuse kohta märgib eelotsusetaotluse esitanud organ, et selles on sõnaselgelt täpsustatud, et see otsus ei mõjuta asjaomaste kohtunike ametisse nimetamist käsitlevate presidendi aktide kehtivust ja õigusjõudu, kuna selliste aktide kohtulikku kontrolli ei ole ette nähtud.
- 38 Mis viimasena puudutab asjaolu, et asjaomased kohtunikud nimetati erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi resolutsiooni alusel, mille tegi kohtute nõukoda oma uues koosseisus, mis tulenes kohtute nõukojade seaduse artikli 9a rakendamisest, siis on eelotsusetaotluse esitanud organ arvamusel, et see asjaolu ei ole piisav, et heita neile kohtunikele või kohtukoosseisule, kuhu nad kuuluvad, ette sõltumatus puudumist, nagu nähtub nii Euroopa Kohtu kui ka Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) praktikast.
- 39 Poola valitsus ja kohtute nõukoda nõustuvad sisuliselt eelotsusetaotluse esitanud organi seisukohaga.
- 40 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt hindab Euroopa Kohus seda, kas eelotsusetaotluse esitanud organ on „kohus“ ELTL artikli 267 tähenduses – mis on üksnes liidu õiguse alusel lahendatav küsimus – ja kas eelotsusetaotlus on seega vastuvõetav, võttes arvesse kõiki järgmisi

- asjaolusid: kas organ on loodud seaduse alusel, kas see on alaline, kas selle puhul on kohtualluvus kohustuslik, kas selles toimub võistlev menetlus, kas see organ kohaldab õigusnorme ning kas see on sõltumatu (29. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, punkt 66 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 41 Euroopa Kohus on juba sedastanud, et Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kui selline vastab eespool meenutatud nõuetele, ning ta on sellega seoses täpsustanud, et kui eelotsusetaotluse on esitanud liikmesriigi kohus, tuleb eeldada, et see kohus vastab neile nõuetele, sõltumata selle konkreetsest koosseisust (vt selle kohta 29. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, punktid 68 ja 69).
- 42 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast tuleneb nimelt, et ELTL artiklis 267 sätestatud eelotsusemenetluse kohaselt ei ole Euroopa Kohtu ülesanne tema ja liikmesriigi kohtu vahelist ülesannete jaotust arvestades kontrollida, kas eelotsusetaotlus on tehtud kooskõlas kohtukorraldust ja -menetlust reguleerivate riigisiseste õigusnormidega. Euroopa Kohus peab seega lähtuma liikmesriigi kohtu esitatud eelotsusetaotlusest, kui seda ei ole riigisiseses õiguses sätestatud võimaliku kaebemenetluse käigus tühistatud (29. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, punkt 70 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 43 Lisaks peab Euroopa Kohus sellises kontekstis arvesse võtma, et aluslepingutega kujundatud kohtusüsteemi lukukivi on ELTL artiklis 267 sätestatud eelotsusemenetlus, mille eesmärk on Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute kohtunikevahelise dialoogi abil tagada liidu õiguse ühtne tõlgendamine, mis omakorda võimaldab tagada selle õiguse järjepidevuse, täieliku toime ja autonoomia ning lõppkokkuvõttes aluslepingutega kehtestatud õiguse eriomase olemuse (29. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, punkt 71 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 44 Euroopa Kohus on ainukohtunikust koosneva kohtukoosseisu osas siiski ka täpsustanud, et käesoleva kohtuotsuse punktis 41 meenutatud eelduse võib kõrvale jätta juhul, kui liikmesriigi kohtu või rahvusvahelise kohtu jõustunud lahendi põhjal saab teha järelduse, et eelotsusetaotluse esitanud kohtuks olevat kohtunikku ei saa pidada seaduse alusel moodustatud sõltumatuks ja erapooletuks kohtuks ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu tähenduses, tõlgendatuna Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 47 teisest lõigust lähtudes (29. märtsi 2022. aasta kohtuotsus Getin Noble Bank, C-132/20, EU:C:2022:235, punkt 72).
- 45 Sellega seoses tuleb kõigepealt märkida, et Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuse Dolińska-Ficek ja Ozimek vs. Poola ning Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) 21. septembri 2021. aasta otsuse, millele komisjon tugineb, on teinud vastavalt rahvusvaheline kohus ja liikmesriigi kohus ning mõlemad lahendid on jõustunud. Lisaks on neis kohtuotsustes käsitletud konkreetset erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi kohtunike resolutsiooni nr 331/2018 alusel ametisse nimetamise asjaolusid.
- 46 Neil asjaoludel tuleb käesoleval juhul analüüsida, kas Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuses Dolińska-Ficek ja Ozimek vs. Poola EIÕK artikli 6 lõike 1 kohta tehtud järeldused ja antud hinnangud koostoimes Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) 21. septembri 2021. aasta otsuses tehtud järelduste ja antud hinnangutega võimaldavad Euroopa Kohtul, kes ainsana on pädev tõlgendama liidu õigust, asuda enda kohtupraktikast lähtudes seisukohale, et erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi koosseis, kes käesolevas kohtuasjas on talle eelotsusetaotluse esitanud, ei ole seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohus ELL

artikli 19 lõike 1 teise lõigu – koostoimes harta artikli 47 teise lõiguga – tähenduses ning järelikult ei vasta see koosseis käesoleva kohtuotsuse punktis 40 nimetatud nõuetele, et seda saaks pidada „kohtuks“ ELTL artikli 267 tähenduses.

- 47 Mis puudutab esiteks kohtuotsust Dolińska-Ficek ja Ozimek *vs.* Poola, siis kõigepealt tuletas Euroopa Inimõiguste Kohus selle otsuse punktides 272–280 meelde oma praktikat, mille kohaselt on EIÕK artikli 6 lõike 1 – mille eesmärk on eelkõige kohtuvõimu kaitsmine igasuguse õigusvastase välise mõju eest, mis lähtub eelkõige täidesaatvast võimust, aga ka seadusandlikust võimust või kohtuvõimust endast – tähenduses mõistega „seaduse alusel moodustatud“ kohus hõlmatud kohtunike ametisse nimetamist reguleerivate, üheselt mõistetavalt sõnastatud riigisiseste õigusnormide järgimise nõue. Samuti meenutas ta, et sellest kohtupraktikast tuleneb, et kõnealune mõiste on väga tihedalt seotud „sõltumatuse“ ja „erapooletuse“ tagatistega EIÕK artikli 6 lõike 1 tähenduses. Kõigi selliste nõuetega soovitakse nimelt saavutada õiguse ülimuslikkuse ja võimude lahususe aluspõhimõtete järgimine, mistõttu tuleb „seaduse alusel moodustatud kohut“ puudutava nõude seisukohast lähtudes süsteemselt analüüsida seda, kas konkreetsetes kohtuasjas väidetav õigusrikkumine on nii tõsine, et võib kahjustada mainitud põhimõtteid ja õõnestada kõnealuse kohtu sõltumatust.
- 48 Euroopa Inimõiguste Kohus märkis kohtuotsuses Dolińska-Ficek ja Ozimek *vs.* Poola esitatud järelduse, et kõne all oleval juhul on rikutud EIÕK artikli 6 lõiget 1, põhjendamiseks selle kohtuotsuse punktides 281–338 sisuliselt, et erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi koosseisu kuuluvate kohtu liikmete ametisse nimetamisel rikuti ilmselgelt kohtunike ametisse nimetamise menetlust reguleerivaid riigisiseseid alusnorme. Selle järelduse rajas ta eelkõige Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) eri otsustele, nimelt selle kohtu töö- ja sotsiaalkindlustuskolleegiumi 5. detsembri 2019. aasta otsusele ning selle kohtu tsiviilkolleegiumi, kriminaalkolleegiumi ning töö- ja sotsiaalkindlustuskolleegiumi 23. jaanuari 2020. aasta ühisresolutsioonile, kusjuures mõlemad lahendid on tehtud pärast Euroopa Kohtu 19. novembri 2019. aasta otsust A. K. jt (kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus) (C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2019:982), ning Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) 21. mai 2019. aasta kohtumäärusele, millega see liikmesriigi kohus esitas Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus W. Ż.
- 49 Sellega seoses tuleb ühelt poolt märkida, et nagu nähtub Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuse Dolińska-Ficek ja Ozimek *vs.* Poola punktidest 309–312 ja 320, on see kohus seisukohal, et kohtute nõukoja seaduse artikli 9a rakendamise tulemusel ei ole uues koosseisus kohtute nõukoja puhul piisavalt tagatud selle organi sõltumatus seadusandlikust ja täitevvõimust. Euroopa Inimõiguste kohus järeldas sellest, et resolutsiooni nr 331/2018 alusel asjaomaste kohtunike erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi ametisse nimetamisega rikuti kohtute nõukoja toimimist reguleerivaid põhiseaduslikke põhimõtteid nagu võimude lahususe põhimõte ja kohtusüsteemi sõltumatuse põhimõte, mistõttu neid kohtunikke ei saa pidada sõltumatuks ega erapooletuks.
- 50 Teiselt poolt juhtis Euroopa Inimõiguste Kohus otsuse Dolińska-Ficek ja Ozimek *vs.* Poola punktides 321–338 tähelepanu asjaolule, et Poola Vabariigi president nimetas kõnealused kohtunikud ametisse hoolimata sellest, et resolutsiooni nr 331/2018, mis sisaldas ettepanekuid nimetada asjaomased isikud erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi ametikohtadele, täitmise oli Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) 27. septembri 2018. aasta määrusega peatanud.

- 51 Viimati nimetatud küsimuses nähtub Euroopa Inimõiguste Kohtu otsusest Dolińska-Ficek ja Ozimek *vs.* Poola ja eelkõige selle punktidest 330 ja 338, et selle kohtu arvates väljendas täitevvõim kirjeldatud asjaoludel toimunud ametisse nimetamisega oma sügavat lugupidamatust kohtuvõimu autoriteedi, sõltumatuse ja ülesande vastu ning selle eesmärk oli tahtlikult takistada tõhusat õigusemõistmist, mistõttu tuleb seda pidada EIÕK artikli 6 lõike 1 raskeks rikkumiseks ja õigusriigi põhimõttega ilmselgelt vastuolus olevaks.
- 52 Sama kohtuotsuse punktides 331–333 rõhutas nimetatud kohus lisaks, et rikkumise raskust rõhutas kõnealusel juhul veelgi enam see, et erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi pädevusse on antud väga tähtsad ja tundlikud küsimused.
- 53 Kuigi on tõsi, et käesoleva eelotsusetaotluse esitanud kolleegiumi koosseisu kuulub vaid üks kohtuotsuse Dolińska-Ficek ja Ozimek *vs.* Poola aluseks olnud kohtuasjades kõne all olnud erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi koosseisu kuuest kohtunikust, nähtub selle kohtuotsuse põhjendustest siiski selgelt, et Euroopa Inimõiguste Kohtu hinnangud kehtivad vahet tegemata kõigi asjaomase kolleegiumi nende kohtunike suhtes, kes analoogsetel asjaoludel ja eeskätt resolutsiooni nr 331/2018 alusel sellesse kolleegiumi ametisse nimetati.
- 54 Mis teiseks puudutab Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) 21. septembri 2021. aasta otsust, siis tuleb tõdeda, et selle kohtuotsusega, mis tehti pärast kohtuotsust A. B. jt, tühistas asjaomane liikmesriigi kohus resolutsiooni nr 331/2018, kaasa arvatud eelmises punktis mainitud kohtunike ametisse nimetamise ettepanekut puudutavas osas, tuginedes eelkõige järeldustele ja hinnangutele, mis suures osas kattuvad kohtuotsuses Dolińska-Ficek ja Ozimek *vs.* Poola ning käesoleva kohtuotsuse punktis 48 viidatud Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) otsustes esitatud järelduste ja hinnangutega.
- 55 Lisaks on Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) 21. septembri 2021. aasta kohtuotsuse punktides 7.1–7.6 ühelt poolt tõdetud, et käesoleva kohtuotsuse punktis 18 nimetatud 8. detsembri 2017. aasta ja 20. juuli 2018. aasta seadusega kohtute nõukoja seaduse artiklisse 44 tehtud muudatustega minetasid esimesena kogu tõhususe õiguskaitsevahendid, mille abil oli varem võimalik vaidlustada kohtute nõukoja resolutsioone, milles esitati ettepanek nimetada teatavad kandidaadid Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtuniku ametikohale. Teiselt poolt märkis see kohus, et kui talle oli esitatud hulk seda laadi kaebusi, muudeti 26. aprilli 2019. aasta seadusega, mida on osundatud käesoleva kohtuotsuse punktides 20 ja 21, artiklit 44 veel teist korda, mille tagajärjel oli välistatud selliste kaebuste esitamine tulevikus, ning viimati nimetatud seaduses nähti Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) pooleliolevate kaebuste puhul ette, et otsuse tegemise vajadus on ära langenud.
- 56 Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) tõdes nende seadusemuudatuste kohta, et nende faktilist ja õiguslikku konteksti arvestades oli nendega taotletav eesmärk ilmselgelt takistada kohtul analüüsida, millises ulatuses oli eri tegurite koosmõju tagajärg see, et kohtute nõukoja uue koosseisu ettepanekul hiljuti ametisse nimetatud Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) liikmed ei vasta ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tulenevatele nõuetele, ning – mis puutub 26. aprilli 2019. aasta seadusega kehtestatud nõuetesse – takistada Euroopa Kohtul selle kohta otsust teha. Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) leidis samuti, et sellised asjaolud võivad ajendada õigussubjekte süsteemselt kahtlema selliselt ametisse nimetatud kohtunike kõnealustele nõuetele vastavuses.

- 57 Mis puudutab kõnealuste seadusemuudatuste eelmises punktis viidatud õigusliku ja faktilise konteksti üksikasju, siis analüüsis Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) mitut tegurit, nagu nähtub 21. septembri 2021. aasta kohtuotsuse punktides 7.5 ja 7.6. Esiteks pidas see kohus oluliseks asjaolu, et 8. detsembri 2017. aasta seaduse tulemusel lühenes kohtute nõukoja seniste liikmete ametiaeg ja selle organi koosseis korraldati ümber, mille tagajärjel suurenes märkimisväärselt seadusandliku ja täidesaatva võimu mõju selle organi üle. Teiseks märkis nimetatud kohus, et kohtute nõukoja koosseisu ümberkorraldamine toimus ajal, kui peagi oli ees väga suure arvu Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) ametikohtade täitmine. Kolmandaks juhtis ta tähelepanu uue kohtute nõukoja liikmete ametisse nimetamise menetluse läbiviimise tingimusi puudutavale kahtlusele ja menetluse läbipaistmatusele, ning tõdes, et arvestades ühtaegu nii selle organi konkreetset koosseisu kui ka selle organi tegelikku tegevust, ei ole see enam seadusandlikust ja täitevvõimust sõltumatu. Neljandaks rõhutas ta, et seadusemuudatused, mida on mainitud käesoleva kohtuotsuse punktis 55, puudutasid ainult kohtute nõukoja neid resolutsioone, milles tehakse ettepanek nimetada teatav kandidaat Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtuniku ametikohale, ent mitte resolutsioone, milles tehakse ettepanek nimetada teatav kandidaat kohtuniku ametikohale muus riigisiseses kohtus.
- 58 Võttes arvesse Euroopa Kohtu enda praktikat, mis käsitleb ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu tõlgendamist harta artikli 47 teisest lõigust lähtudes ning Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuses Dolińska-Ficek ja Ozimek *vs.* Poola ning Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) 21. septembri 2021. aasta otsuses tehtud järeldusi ja antud hinnanguid, mida on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktides 47–57, tuleb asuda seisukohale, et erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi koosseisu kuuluvate kohtunike ametisse nimetamisel järgitud menetlusest tulenevalt ei ole kolleegiumi see koosseis, kes esitas käesoleva eelotsusetaotluse, seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohus kõnealuste liidu õigusnormide tähenduses, mistõttu ei ole see koosseis „kohus“ ELTL artikli 267 tähenduses.
- 59 Sellega seoses tuleb meelde tuletada, et just harta artikli 47 teise lõigu sõnastuse kohaselt eeldab selles sättes silmas peetud põhiõigus õiglasele kohtulikule arutamisele lahutamatu seost kohtunike sõltumatuse ja erapooletuse tagatiste ning seaduse alusel moodustatud kohtusse pöördumise võimaluse tagatistega (22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus Openbaar Ministerie (vahistamismääruse teinud liikmesriigis seaduse alusel moodustatud kohus), C-562/21 PPU ja C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, punkt 55).
- 60 Konkreetset kohtunike ametisse nimetamise menetluse kohta on Euroopa Kohus tõdenud, et arvestades selle menetluse põhjapanevaid tagajärgi kohtuvõimu nõuetekohasele toimimisele ja legitiimsusele demokraatlikus õigusriigis, on selline menetlus harta artikli 47 tähenduses mõiste „seaduse alusel moodustatud kohus“ üks olemuslik aspekt, kusjuures Euroopa Kohus on täpsustanud, et seda, kas kohus on viidatud sätte tähenduses sõltumatu, saab hinnata muu hulgas selle alusel, kuidas kohtu liikmed ametisse on nimetatud (vt selle kohta 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus Openbaar Ministerie (vahistamismääruse teinud liikmesriigis seaduse alusel moodustatud kohus), C-562/21 PPU ja C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, punkt 57 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 61 Nagu nähtub Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, eeldavad sõltumatuse ja erapooletuse tagatised, mis on liidu õiguse kohaselt nõutavad kohtu puhul, kes peab tõlgendama või kohaldama liidu õigust, selliste – eelkõige kohtuorgani koosseisu ja selle liikmete nimetamist käsitlevate – normide olemasolu, mis võimaldavad kummutada õigussubjekti mis tahes põhjendatud kahtluse selle suhtes, kas nimetatud organ on kaitstud väliste tegurite sekkumise eest ja on vastanduvaid huvisid arvestades neutraalne (kohtuotsus *W. Ż.*, punktid 109 ja 128 ning

- seal viidatud kohtupraktika). Kohtu sõltumatuse nõue, mis kuulub olemuslikult õigusemõistmise ülesande juurde, on oluline osa õigusest tõhusale kohtulikule kaitsele ja põhiõigusest õiglasele kohtulikule arutamisele, mis on ülimalt tähtis, et oleks tagatud kõik õigussubjektile liidu õigusest tulenevad õigused ja ELL artiklis 2 osutatud liikmesriikide ühiste väärtuste, eeskätt õigusriigi väärtuse kaitse (15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Poola (kohtunike distsiplinaarkord), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 62 Sellega seoses tuleb kõigepealt meenutada, et kohtuotsuses W. Ż. leidis Euroopa Kohus kohtuasjas, milles oli tegemist otsusega, mille tegi erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium ainukohtunikust koosnevas koosseisus, et ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku tuleb tõlgendada nii, et sellist kohtukoosseisu ei saa pidada selle sätte tähenduses seaduse alusel moodustatud sõltumatuks ja erapooletuks kohtuks, kui kõigist kõnealuse ainukohtuniku ametisse nimetamise menetluse tingimustest ja asjaoludest kogumis nähtub, et ametisse nimetamisel on ilmselgelt rikutud asjaomase kohtusüsteemi loomise ja toimimisega lahutamatu seotud alusnorme ning ohtu on sattunud selle menetluse tulemuse usaldusväärsus, mistõttu õigussubjektidel on tekkinud põhjendatud kahtlus asjaomase kohtuniku sõltumatuse ja erapooletuse suhtes.
- 63 Käesoleval juhul tuleb esiteks märkida, et nagu nähtub kohtuotsuse W. Ż. punktist 146 – ning sarnaselt käesoleva kohtuotsuse punktis 49 mainitud Euroopa Inimõiguste Kohtu hinnanguga ning käesoleva kohtuotsuse punktis 57 mainitud Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) hinnanguga – on üks neist tingimustest ja asjaoludest tõik, et käesolevas kohtuasjas Euroopa Kohtu poole pöördunud erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi koosseisu kuuluvad kohtunikud nimetati sellesse kolleegiumi ettepaneku alusel, mille tegi kohtute nõukoda selles uues koosseisus, mis tulenes kohtute nõukoja seaduse artikli 9a rakendamisest. Nii nagu eelmainitud kaks muud kohut, osutas Euroopa Kohus punktis 146 täpsemalt asjaolule, et kohtute nõukoja – mille liikmete volituste tähtaeg põhiseaduse artikli 187 lõike 3 kohaselt on neli aastat – koosseisu varasemast kuuluvate teatavate liikmete ametiaega lühendati, ning asjaolule, et need 15 kohtunikust liiget, kelle varem valis kohtunikkond enda liikmete hulgast, valis osutatud artikli 9a kohaselt uude kohtute nõukotta Sejm (parlamendi alamkoda), mille tulemusel on selle organi 25 liikmest 23 ametisse määranud Poola täitev- ja seadusandlik võim või siis kuuluvad need liikmed mainitud võimude mõnesse organisse.
- 64 Euroopa Kohtu praktikast tuleneb tõepoolest, et pelgalt see, et selline organ nagu riiklik kohtute nõukoda, kes osaleb kohtunike ametisse nimetamise menetluses, koosneb peamiselt seadusandliku võimu valitud liikmetest, ei saa olla põhjus, et kahelda asjaomase organi kui seaduse alusel moodustatud kohtu staatuses ja mainitud menetluse tulemusel ametisse nimetatud kohtunike sõltumatuses. Siiski on kohtupraktikast nähtuvalt olukord teistsugune sel juhul, kui see asjaolu koostoimes teiste tähtsust omavate üksikasjade ja valiku tegemise tingimustega tekitab sellise kahtluse (vt selle kohta 22. veebruari 2022. aasta kohtuotsus Openbaar Ministerie (vahistamismääruse teinud liikmesriigi seaduse alusel moodustatud kohus), C-562/21 PPU ja C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, punktid 74 ja 75 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 65 Sellega seoses on Euroopa Kohus aga juba mitu korda rõhutanud, et käesoleva kohtuotsuse punktis 63 nimetatud seadusemuudatused tehti samal ajal, kui 8. detsembri 2017. aasta seadusega läbi viidud Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) sisuline reform, mille raames loodi muu hulgas selles kohtus kaks uut kolleegiumi, nimelt distsiplinaarkolleegium ning erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium, ning alanes Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtunike pensioniiga. Nagu ka Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) on oma 21. septembri 2021. aasta otsuses

- märkinud, tehti need muudatused hetkel, mil peatselt oli kavas täita palju Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtunike vabanenuks kuulutatud või äsja loodud ametikohti (vt selle kohta 15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon vs. Poola (kohtunike distsiplinaarkord), C-791/19, EU:C:2021:596, punktid 106 ja 107 ning seal viidatud kohtupraktika; samuti kohtuotsus W. Ż., punkt 150).
- 66 Teiseks tuleb arvesse võtta ka seda, et Sąd Najwyższys (kõrgeim kohus) *ex nihilo* loodud erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumile, mille kõik kohtunikud nimetati ametisse uues koosseisus kohtute nõukoja ettepanekul, anti kõrgeima kohtu seaduse artikli 26 lõikest 1 nähtuvalt – nagu märkis ka Euroopa Inimõiguste Kohus otsuses Dolińska-Ficek ja Ozimek vs. Poola – pädevus eriti tundlikes valdkondades, nagu valimisi ja referendumite korraldamist puudutavad kohtuvaidlused, muud avalik-õiguslikud, eeskätt selles sättes loetletud kohtuasjad, või ka teistmisavaldused üldkohtute või Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) teiste kolleegiumide jõustunud otsuste tühistamise nõudes.
- 67 Kolmandaks on oluline rõhutada, et nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 17 ja 18, muudeti käesoleva kohtuotsuse punktis 63 nimetatud seadusandlike muudatustega samal ajal oluliselt kohtute nõukoja seaduse artiklis 44 sisalduvaid norme õiguskaitsevahendite kohta, mida saab kasutada kohtute nõukoja sellise resolutsiooni vastu, milles tehakse ettepanek nimetada kandidaat Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtuniku ametikohale.
- 68 Euroopa Kohus, kellel tuli anda hinnang taolistele muudatustele, pidas probleemseks sätteid, millega kaotatakse seni kehtinud asjaomaste õiguskaitsevahendite toime, eriti kui kõnealuste sätete vastuvõtmine koos muude asjakohaste teguritega, mis iseloomustavad käsitletavat ametisse nimetamise menetlust konkreetses riigisisises õiguslik-faktilises kontekstis, võib õigussubjektil tekitada süsteemse kahtluse sellise menetluse tulemusel ametisse nimetatud kohtuniku sõltumatuse ja erapooletuse suhtes (vt selle kohta kohtuotsus A. B. jt, punkt 156).
- 69 Kõigepealt märkis Euroopa Kohus selles küsimuses – samamoodi kui Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) 21. septembri 2021. aasta otsuses –, et niisugusel kaebusel, nagu on ette nähtud kohtute nõukoja seaduse (8. detsembri 2017. aasta seadusest ja 20. juuli 2018. aasta seadusest tulenevas redaktsioonis) artikli 44 lõigetes 1a–4, puudub tegelik toime ja seega on tegemist pelgalt näiliku õiguskaitsevahendiga. Seejärel rõhutas ta, et eelnimetatud seadustega kehtestatud piirangud puudutavad üksnes kaebust kohtute nõukoja sellise resolutsiooni peale, mis käsitleb kandidaadi esitamist Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtuniku ametikohale, samas kui kaebuse osas kohtute nõukoja sellise resolutsiooni peale, mis puudutab kandidaadi esitamist muu riigisisese kohtu kohtuniku ametikohale, jäi kehtima varasem üldine kohtuliku kontrolli kord. Lõpuks tõdes Euroopa Kohus, et need seadusemuudatused tehti – nagu on juba märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 65 – veidi aega enne seda, kui uues koosseisus kohtute nõukojal tuli teha otsus Sąd Najwyższys (kõrgeim kohus) vakantsete või alles loodud kohtuniku ametikohtade täitmiseks üles seatud kandidaatide kohta (vt selle kohta kohtuotsus A. B. jt, punktid 157, 162 ja 164).
- 70 Neljandaks tuleb märkida, et kohtuotsuse W. Ż. punktides 138 ja 139 juhtis Euroopa Kohus tähelepanu ka sellele, et pärast erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi selle liikme, kes oli kõne all nimetatud kohtuotsuse aluseks olnud asjas, resolutsiooni nr 331/2018 alusel ametisse nimetamist tegi selle resolutsiooni peale esitatud tühistamiskaebust lahendanud Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) 27. septembril 2018 määruse, millega peatati asjaomase

resolutsiooni täitmine. Just selle asjaoluga, mida rõhutas ka Euroopa Inimõiguste Kohus oma otsuses *Dolińska-Ficek ja Ozimek vs. Poola*, on tegemist käesoleva eelotsusetaotluse esitanud erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi koosseisu kolme liikme puhul.

- 71 Sellega seoses väitis eelotsusetaotluse esitanud organ oma 3. novembri 2022. aasta määruses tõepoolest, et Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) 27. septembri 2018. aasta määrust ei toimetatud kätte ei erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi kohtuniku ametikohale kandideerijatele, kelle kohtute nõukoda oli oma resolutsioonis nr 331/2018 välja valinud, ega Poola Vabariigi presidendile, kuna nad ei olnud sel ajal Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) pooleli oleva kohtuvaidluse pooled. Ta kinnitas ka, et viimati nimetatud määruse põhjendusi ei avalikustatud kohe.
- 72 Ent nagu leiab käesoleval juhul kinnitust andmete põhjal, mille L. G. ja komisjon Euroopa Kohtule esitasid, ning nagu nähtub ka Euroopa Inimõiguste Kohtu hinnangutest otsuses *Dolińska-Ficek ja Ozimek vs. Poola*, ei olnud eelkõige Poola Vabariigi presidendil eelotsusetaotluse esitanud erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi kolme kohtuniku ametisse nimetamise ajal võimalik ignoreerida asjaolu, et selle resolutsiooni toime oli peatatud Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) jõustunud lahendiga.
- 73 Seega tingis asjaolu, et kõnealused ametisse nimetamised resolutsiooni nr 331/2018 alusel, mille toime oli ometi Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) 27. septembri 2018. aasta määrusega peatatud, tehti kiirkorras ja ootamata ära võimalust tutvuda määruse põhjendustega, õigusriigi toimimisele omase võimude lahususe põhimõtte raske rikkumise (vt selle kohta kohtuotsus *W. Ż.*, punkt 127), nagu leidis ka Euroopa Inimõiguste Kohus oma otsuses *Dolińska-Ficek ja Ozimek vs. Poola*.
- 74 Viidendaks tuleb tõdeda, et kuigi Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) oli resolutsiooni nr 331/2018 peale esitatud tühistamiskaebus ja see kohus oli asjaomases vaidluses menetluse peatanud seniks, kuni Euroopa Kohus teeb otsuse kohtuasjas C-824/18, A. B. jt, võttis Poola seadusandja vastu 26. aprilli 2019. aasta seaduse, mida on osundatud käesoleva kohtuotsuse punktides 20 ja 21.
- 75 Mis puudutab selle seadusega tehtud muudatusi, siis Euroopa Kohus leidis kohtuotsuse A. B. jt punktides 137 ja 138, et need – eriti vaadelduna koos kõigi teiste konteksti puutuvate asjaoludega, mida on mainitud sama kohtuotsuse punktides 99–105 ja 130–135 –, annavad tunnistust sellest, et Poola seadusandlik võim tegutses kõnealusel juhul konkreetse eesmärgiga välistada kõik võimalused teostada kohtulikku kontrolli kohtute nõukoja resolutsioonide üle, millega tehakse ettepanek kohtunike Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) ametisse nimetamiseks, ning seda kinnitas Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) vahepeal tehtud 21. septembri 2021. aasta otsuses, nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 56.
- 76 Lõpuks tuleb kuuendaks arvesse võtta seda, et Naczelny Sąd Administracyjny (kõrgeim halduskohus) tühistas oma 21. septembri 2021. aasta otsusega resolutsiooni nr 331/2018, lähtudes – nagu nähtub selle kohtuotsuse 10. jaost – eelkõige tuvastustest ja hinnangutest, mida on käsitletud käesoleva kohtuotsuse punktides 55–57. Kuigi on tõsi, et see 21. septembri 2021. aasta kohtuotsus ei mõjuta asjaomaste kohtunike ametisse nimetamise aktide kehtivust ja õigusjõudu, nagu rõhutas eelotsusetaotluse esitanud organ oma 3. novembri 2022. aasta määruses, tuleb Euroopa Inimõiguste Kohtu otsuse *Dolińska-Ficek ja Ozimek vs. Poola* punktis 288 tõdetu eeskujul siiski meelde tuletada, et põhiseaduse artikli 179 kohaselt on akt, millega kohtute nõukoda esitab kandidaadi Sąd Najwyższy (kõrgeim kohus) kohtuniku

ametikohtale nimetamiseks, *sine qua non*-tingimus selleks, et Poola Vabariigi president saaks kandidaadi kõnealusele ametikohtale nimetada (15. juuli 2021. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Poola (kohtunike distsiplinaarkord), C-791/19, EU:C:2021:596, punkt 101 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 77 Kõigist eespool esitatud kaalutustest tuleneb, et kõigist neist süsteemsetest ja konkreetse juhtumisse puutuvatest asjaoludest, mis on esitatud ühelt poolt käesoleva kohtuotsuse punktides 47–57 ja teiselt poolt punktides 62–76 ning mis iseloomustavatest kolme kohtuniku ametisse nimetamist erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumisse, mis on käesolevas kohtuasjas eelotsusetaotluse esitanud organ, järeldeb kogumis hinnatuna, et kõnealune organ ei ole seaduse alusel moodustatud sõltumatu ja erapooletu kohus, mida on silmas peetud ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus, arvestades harta artikli 47 teist lõiku. Nimelt võivad kõik need asjaolud koosmõjus ajendada õigussubjekti põhjendatult kahtlema selles, kas asjaomased isikud ja kohtukoosseis, millesse need isikud kuuluvad, on kaitstud väliste tegurite, eelkõige seadusandliku ja täitevvõimu otsese või kaudse mõju eest ja on vastanduvaid huvisid arvestades neutraalsed. Seega võib nende asjaolude tagajärg olla kõnealuste kohtunike ja selle kohtuorgani sõltumatuse või erapooletuse kuvandi minetamine, mis omakorda õõnestab usaldust, mida kohtud peavad õigussubjektidele demokraatlikus ühiskonnas ja õigusriigis sisendama.
- 78 Neil asjaoludel tuleb käesoleva kohtuotsuse punktis 41 meenutatud eeldus kõrvale jätta ning järelikult tuvastada, et erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegiumi koosseis, kes esitas Euroopa Kohtule käesoleva eelotsusetaotluse, ei ole „kohus“ ETL artikli 267 tähenduses, mistõttu tuleb eelotsusetaotlus tunnistada vastuvõetamatuks.

Kohtukulud

- 79 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

Sąd Najwyższy (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych) (Poola kõrgeim kohus (erakorralise kontrolli ja avalike asjade kolleegium)) 20. oktoobri 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus on vastuvõetamatu.

Allkirjad